

Archeologienota: De verkaveling aan de Parklaan te Tervuren (aanpassing)

Sigrun Buyst
Julie Van Roy

Colofon

Archeologienota: De verkaveling aan de Parklaan te Tervuren (aanpassing)

Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Julie Van Roy
Auteurs:	Julie Van Roy, Sigrun Buyst
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bv (tenzij anders vermeld)
Plannen en kaarten:	Onderliggende kaartlaag: www.geopunt.be ; www.dov.vlaanderen.be of www.agiv.be (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bv mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bv
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
D/2026/12.825/18

©2026, Studiebureau Archeologie bv

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek	2
1.1 Beschrijvend gedeelte	2
1.1.1 Administratieve gegevens	2
1.1.2 Archeologische voorkennis	4
1.1.3 Onderzoeksopdracht	5
1.1.4 Beschrijving geplande werken	6
1.1.5 Werkwijze	10
1.2 Assessmentrapport	12
1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied	12
1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied	17
1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	25
1.2.4 Boringen door de Bodemkundige Dienst van België.	26
1.2.5 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	29
1.2.6 Synthese	29
Hoofdstuk 2 Landschappelijk bodemonderzoek	32
2.1.1 Microreliëf, bodem en inrichting van het terrein	34
2.1.2 Terreingesteldheid	34
2.1.3 Onderzoeksopdracht	35
2.1.4 Onderzoeksmethode en -technieken	36
2.2 Assessmentrapport	38
2.3 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	40
2.4 Beantwoording onderzoeksvragen	41
Hoofdstuk 3 Programma van maatregelen	42
3.1 Administratieve gegevens	42
3.2 Gemotiveerd advies	44
3.3 Programma van maatregelen voor vrijgave	45
Bibliografie	46

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2026A280
Aanleiding:	De archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Het projectgebied omvat een oppervlakte van ca. 26576 m ² . Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de perceelsoppervlakte 3000 m ² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de geplande werken 1000 m ² of meer bedraagt. (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Julie Van Roy OE/ERK/Archeoloog/2021/00015 Studiebureau Archeologie bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Tervuren, Parklaan (Fig. 1.1 en Fig. 1.2) Bounding box: punt 1: x = 160140, y = 160349 punt 2: x = 169249, y = 169598 Tervuren, afd. 1, sectie C, percelen 10G, 9A, 16A7, 13A en het merendeel van 14A (Fig. 1.3)
Relevante termen:	Bureauonderzoek, zandleemstreek
Bebouwde zones:	Op het terrein zijn drie (overwoekerde) sportvelden aanwezig. Tussen het noordelijk en het centraal gelegen sportveld bevindt zich een verharde weg.

Fig. 1.4: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

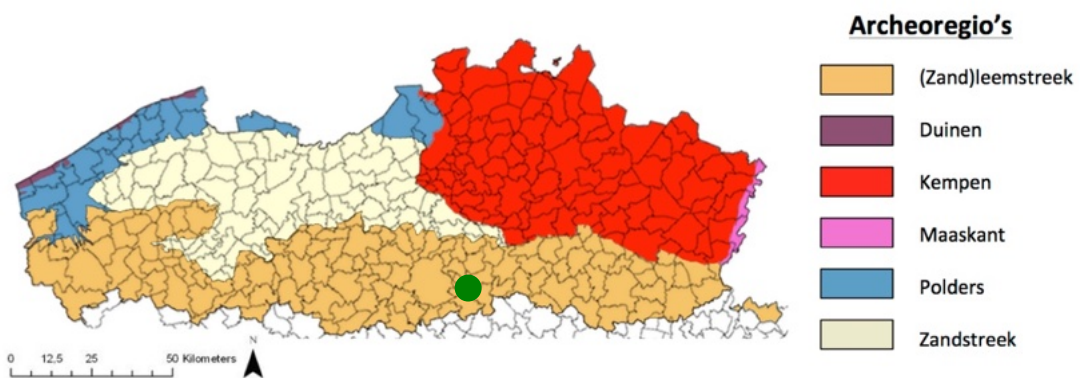

Fig. 1.5: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's.¹

¹ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

Fig. 1.6: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Voor een deel van het projectgebied, namelijk over de percelen 13A, 14A en 16A7, stelde Studiebureau Archeologie bv een archeologienota op in 2022, in het kader van een verkavelingsaanvraag. In opdracht van de initiatiefnemer werd er een booronderzoek uitgevoerd op dit deel van het terrein, om de versterking van het bodemarchief te kunnen bepalen, door de Bodemkundige Dienst van België. Omdat de boringen aantoonde dat de betrokken percelen sterk verstoord waren, werd dit gedeelte van het projectgebied opgenomen op de kaart 'gebieden geen archeologie' (GGA) (Fig. 1.7). Zie hoofding 1.2.4, voor verdere toelichting.

Fig. 1.8: Detail van onderzoeksgebied met GGA-zone (uit CAI).

1.1.3 Onderzoeksopdracht

Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk draagt een aantal mogelijke fasen aan, opgedeeld in prospectie zonder ingreep in de bodem (bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering) en prospectie met ingreep in de bodem (verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten, proefputten in functie van steentijd artefactensites). Na voltooiing van elke fase in het vooronderzoek wordt afgewogen of verder vooronderzoek noodzakelijk is en wat de aard van dat vooronderzoek is. Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.
- een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.
- een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken.
- een plan van aanpak voor een behoud *in situ* op te maken.

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria, aangezien het doel van een archeologisch vooronderzoek immers is om met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bovenstaande informatie te kunnen leveren:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Vraagstelling:

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Moeten er bijkomende maatregelen genomen omwille van eventuele aanwezige sites?
- Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.
- Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud *in situ* van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Randvoorwaarden:

Niet van toepassing.

1.1.4 Beschrijving geplande werken

Huidige situatie

Het projectgebied beslaat een oppervlakte van ca. 27 844 m². Op het gewestplan (Fig. 1.5) wordt het gebied aangeduid als woongebied, behalve de noordoostelijke hoek van het terrein die als landbouwgebied ingedeeld wordt. De percelen 9A, 10G, 13A en 14A, die het grootste deel van het projectgebied bevatten, werden de vorige jaren in gebruik genomen als voetbalvelden. Hiervoor werd in 1984 een vergunning aangevraagd voor het wijzigen van het bodemreliëf.² De zone van het centrale sportveld werd waarschijnlijk afgegraven, terwijl het zuidelijke werd opgehoogd. Op dit moment lijken de voormalige sportvelden eerder verwoekerde grasvelden (Fig. 1.6). De bebouwing in de noordelijke hoek van perceel 16A7 werd recent verwijderd. De twee gebouwen waren niet onderkelderd. Dit perceel (16A7) wordt gescheiden van het noordelijk gelegen sportveld door een verharde weg.

² Deze informatie werd aangeleverd door de initiatiefnemer.

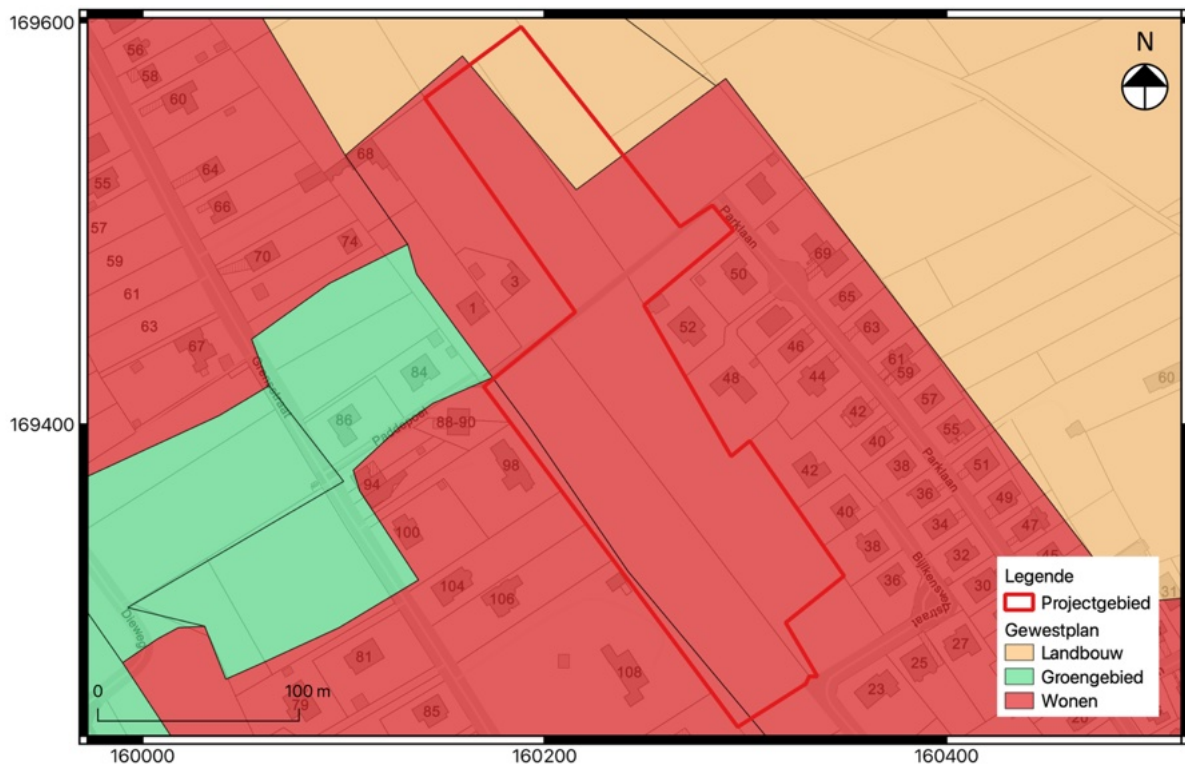

Fig. 1.5: Uittreksel van het gewestplan met situering van het projectgebied.

Fig. 1.6: Detail uit de meest recente luchtfoto van met aanduiding van het projectgebied.

*Geplande werken*³

Loten 1 t.e.m. 20, die het centraal en zuidelijk gedeelte van het projectgebied beslaan (Fig. 1.7 en Fig. 1.8), zijn voorbehouden voor de bouw van eengezinswoningen. Naar deze woningen zal een asfaltweg aangelegd worden, in het verlengde van de Parklaan en Bijlkenveldstraat. Verder kunnen deze woningen vergezeld worden door bijgebouwen in de achtertuin (tuinhuis, badhuis...) en per woning twee parkeerplaatsen. Deze parkeerplaatsen worden ingepland in de woning, als carport en op de oprit. Het concrete uitzicht van de woningen ligt nog niet vast, maar conform de algemene regelgeving rond verkavelingen wordt hierbij uitgegaan van een totale versterking.

Het noordelijk deel van het projectgebied, dat aangeduid staat als lot 22 (percelen 9A en 10G) op het verkavelingsplan (Fig. 1.7), behoudt een groen en waterbufferend karakter. Binnen de huidige verkavelingsaanvraag zullen er geen werken plaatsvinden in deze zone. Lot 22 zal na het verkrijgen van de verkavelingsvergunning overgedragen worden aan de gemeente. Bij de voorwaarden voor de overdracht is expliciet opgenomen dat op deze percelen niet mag worden gebouwd.⁴

³ Alle informatie met betrekking tot de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Alle tot nu toe beschikbare informatie werd in de archeologienota opgenomen. O.w.v. de privacy werden de contactgegevens op de plannen onzichtbaar gemaakt. De originele plannen, met deze gegevens, worden als privacy-fiche toegevoegd op het portaal van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

⁴ Voorwaarden opgenomen als privacy-fiche.

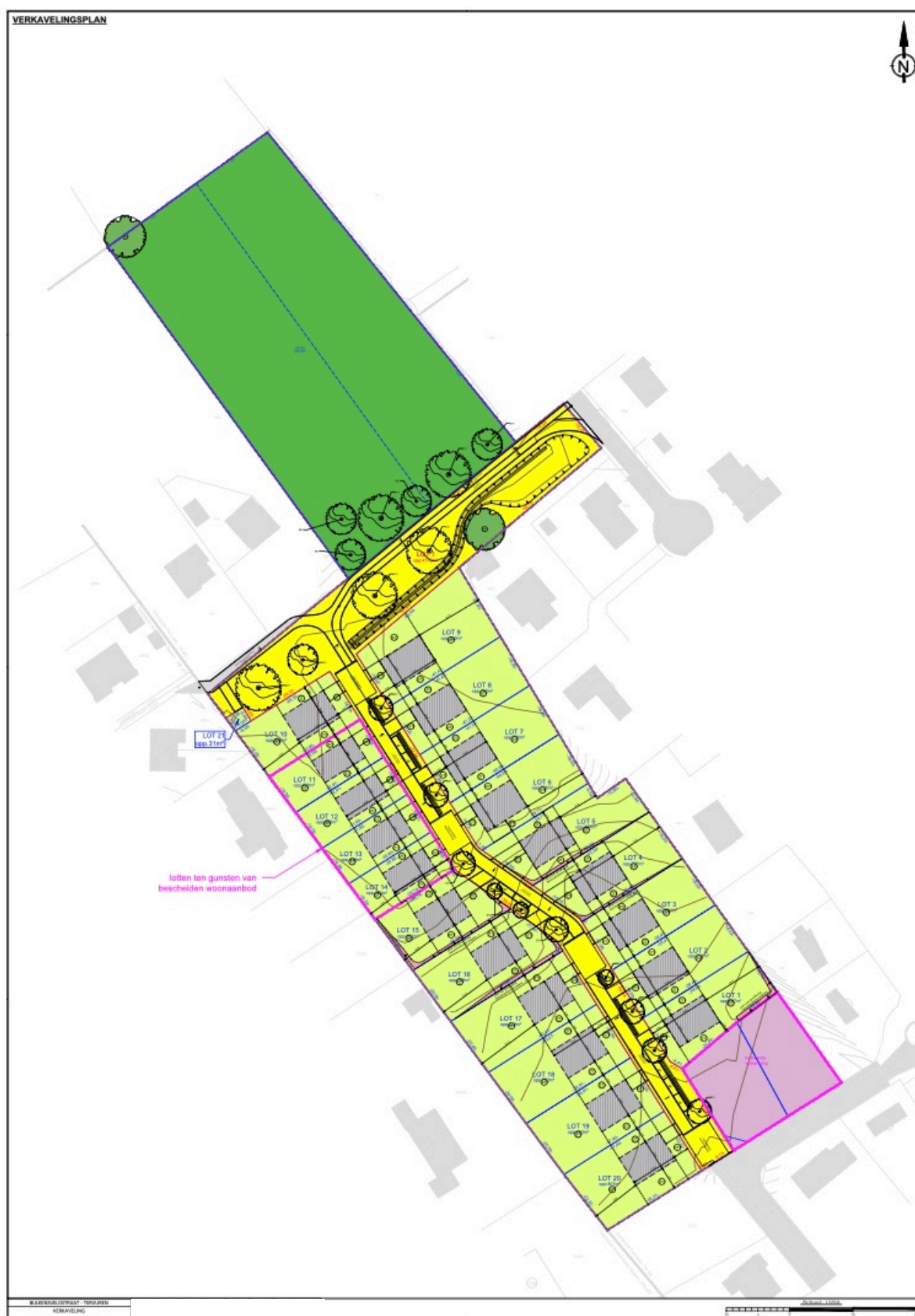

Fig. 1.7: Verkavelingsplan (©Architect en initiatiefnemer).

Fig. 1.8: Inplantingsplan (© Architect en initiatiefnemer).

1.1.5 Werkwijze

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens (o.a. digitale hoogtemodellen) van het onderzoeksgebied verzameld op basis van online ter beschikking gestelde data.⁵ Verder werden de topografische kaart van België, de tertiair geologische kaart, de quartair geologische kaart, de bodemkaart, het kadasterplan en luchtfoto's geraadpleegd. Een geomorfologische kaart werd niet geraadpleegd, vermits deze niet beschikbaar is voor het projectgebied. Al deze plannen – online beschikbaar via Geopunt Vlaanderen en het Nationaal geografisch Instituut van België – werden verder bewerkt tot publicatieplannen met behulp van de software QGIS.

Van het tot nu toe uitgevoerde historisch en heemkundig onderzoek is een status quaestionis opgemaakt met betrekking tot het onderzoeksgebied op basis van de beschikbare publicaties en de digitale Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed van Onroerend Erfgoed.⁶

⁵ www.dov.vlaanderen.be

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

Archeologienota: De verkaveling aan de Parklaan te Tervuren

Het historisch kaartmateriaal (Ferraris, Atlas der Buurtwegen, Vandermaelen, topografische kaarten) is gegeorefereerd geraadpleegd via het geoportaal van het agentschap Onroerend Erfgoed. Aan de hand van het historisch kaartmateriaal, in combinatie met luchtfotografie, is nagegaan hoe het grondgebruik gedurende de laatste eeuwen op en rond het projectgebied evolueerde. Deze informatie kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel aanwezige bodemarchief en de bewaring ervan.

Bijkomend archiefonderzoek is niet uitgevoerd omdat uit de analyse van het historisch kaartmateriaal geen grondgebruik naar voren komt dat dit noodzakelijk maakt. Een grondige studie van de beschikbare archivalische bronnen kan wel bijkomend informatie aandragen voor de middeleeuwse geschiedenis van het onderzoeksgebied, maar een dergelijk onderzoek is van een dusdanige omvang dat dit niet past binnen een archeologienota. Om een overzicht van de archeologie in de omgeving te creëren, is gebruik gemaakt van de gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris, beschikbare archeologienota's en publicaties.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied

Het projectgebied ligt in de gemeente Tervuren (prov. Vlaams-Brabant), in de (zand)leemstreek (Fig. 1.9). Op de traditionele landschappenkaart ligt het projectgebied in het Land van Bertem-Kortenberg. Dit wordt gekenmerkt door een golvende topografie en valleien met een verstedelijkt weefsel.⁷

Het projectgebied situeert zich in het Dijlebekken, ca. 930 m van de Voer. Ten noorden van het projectgebied, op ca. 800 m, bevinden zich de valleien van de Vuilbeek en de Kleine Maalbeek (Fig. 1.9). Het landschap vormt een landtong waarbij het projectgebied op de noordwestelijke helling ligt. Het projectgebied kent een hoogteverschil van ca. 6,3 m (tussen 84,30 m en 90,6 m TAW). Het terrein stijgt duidelijk in zuidoostelijke richting, richting de landtong (Fig. 1.12). Op de overgang van het centrale en zuidelijke voetbalveld is een plots reliëfverschil waar te nemen (Fig. 1.10). Dit kan gelinkt worden aan de vergunningsaanvraag voor het wijzigen van het bodemreliëf in 1984. Het reliëfverschil aan de randen van het noordelijke sportveld zijn minder uitgesproken en blijven tussen 84 m TAW en 85 m TAW schommelen.

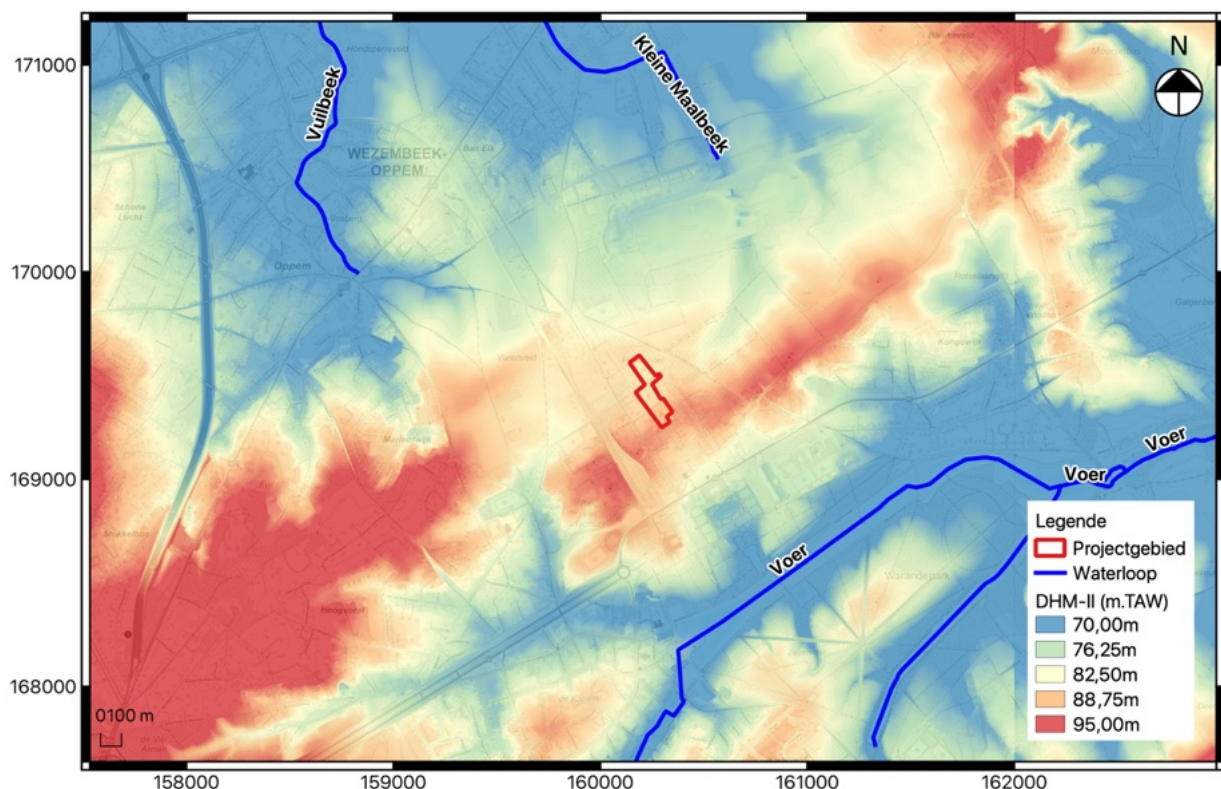

Fig. 1.9: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied.

⁷ Antrop e.a. 2002: 51.

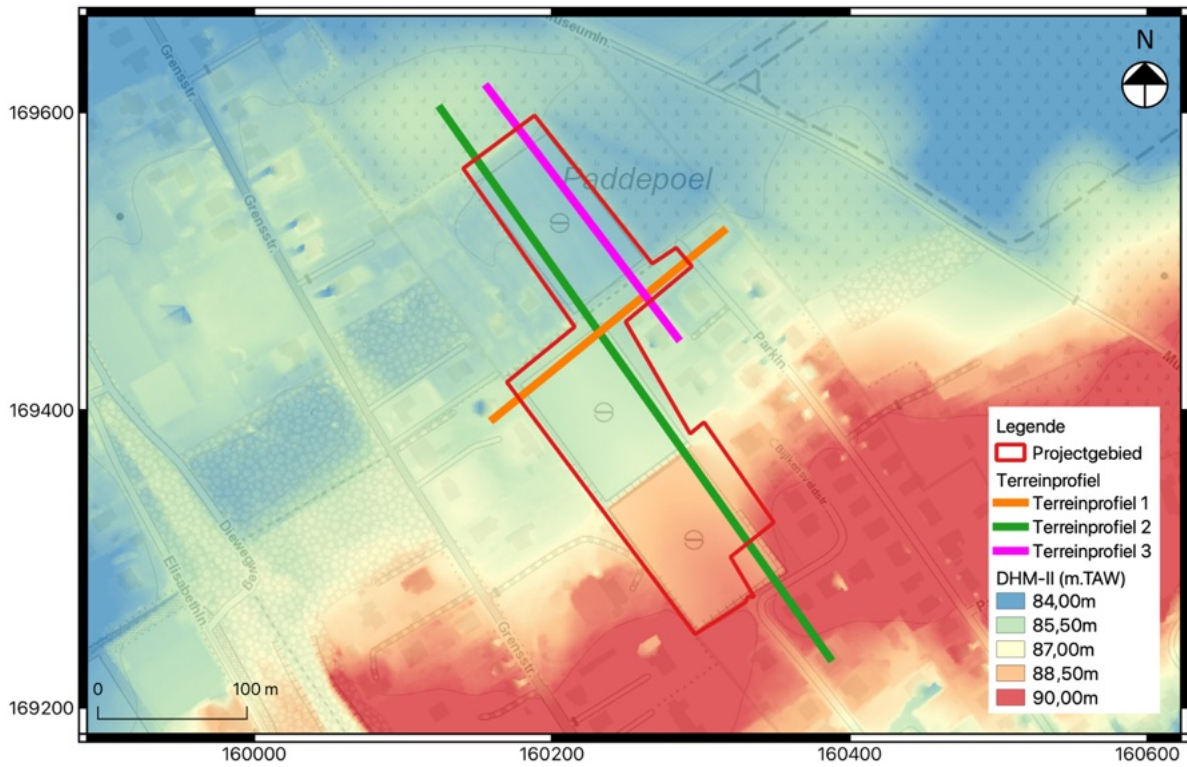
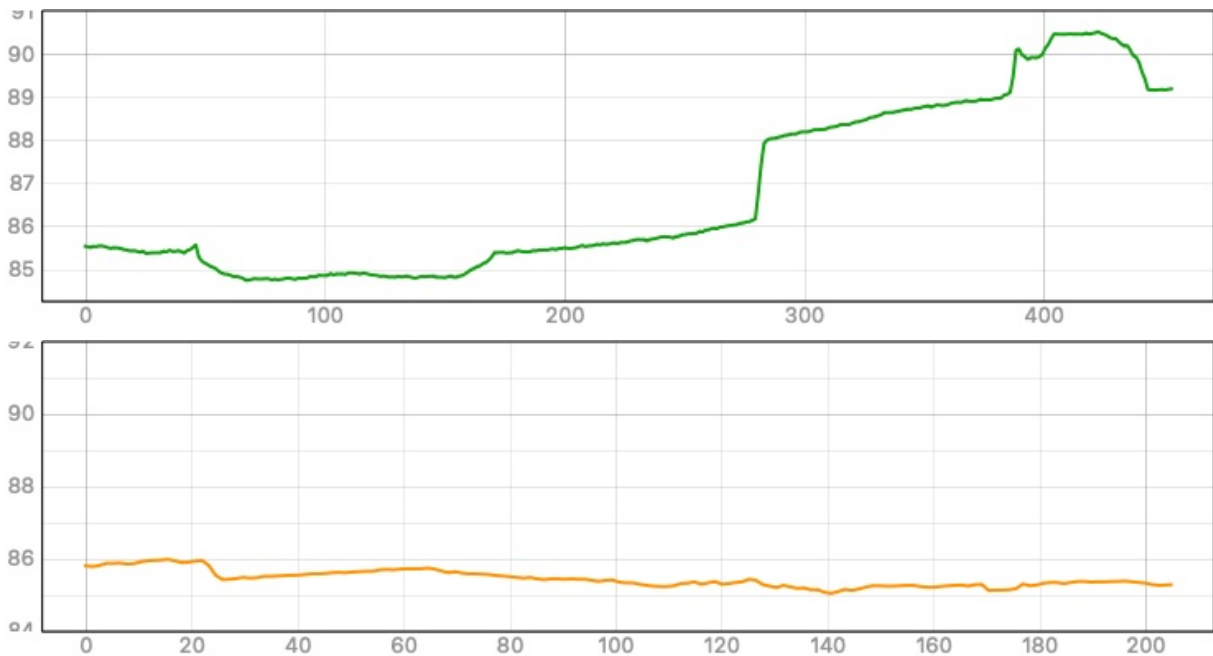

Fig. 1.10: Detail uit het digitaal hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied en de terreinprofielen.

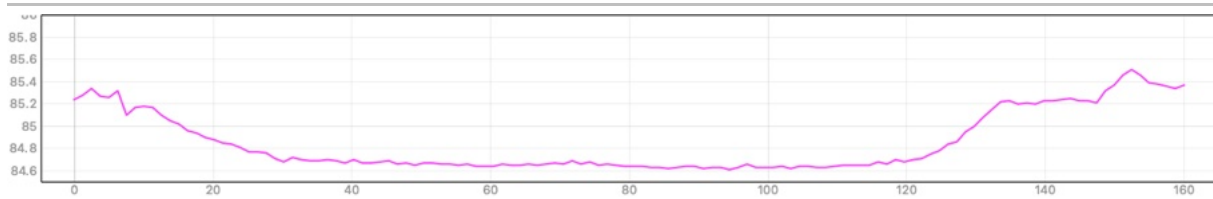

Fig. 1.12: Hoogteverloop ter hoogte van het projectgebied van noordwest naar zuidoost (groen), van zuidwest naar noordoost over het projectgebied (oranje) en een detail van zuidwest naar noordoost over de noordelijke zone van het projectgebied (magenta).

Het geologisch substraat van het grootste deel van het projectgebied is opgebouwd uit afzettingen uit de Formatie van Lede (code Ld) in het noorden. Deze formatie vormde zich tijdens het midden eoceen (49-41,2 Ma) en is opgebouwd uit lichtgrijs fijn zand met soms kalksteenbanken. Het sediment is kalkhoudend, fossielhoudend (*Nummulites variolarius*) met soms glauconiethoudend basisgrind. Op de rest van het projectgebied bestaat het substraat uit afzettingen uit de Formatie van Sint-Huibrechts-Hern (code Sh), die dateert van het laatste eoceen-vroeg oligoceen (37-28,4 Ma). De tertiair geologische kaart (Fig. 1.13) omschrijft de Formatie van Sint-Huidbrechts als grijsgroen zeer fijn zand, kleihoudend, glauconiethoudend en glimmerrijk. Binnen het projectgebied bevinden de formaties zich op een diepte van ca. 1 tot 2 m (volgens de diktekaart quartair).

De quartair geologische kaart (Fig. 1.14) situeert het projectgebied in code 2. Dit verwijst naar een combinatie van eolische afzettingen (ELPw) van het weichseliaan (laat-pleistoceen) en hellingsafzettingen van het quartair (HQ). In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze eolische afzettingen uit silt (loess).

Volgens de bodemkaart (Fig. 1.15) is het projectgebied bijna volledig binnen een Aba0(b)-bodems serie gesitueerd. Dit is een droge leembodem met een klei aangerijkte B horizont. In het zuidelijke gedeelte van het projectgebied is een dunne strook gelegen waar Aba1-gronden voorkomen. Dit is ook een droge leembodem met een klei aangerijkte B horizont. Aan de zuidoostelijke rand van het projectgebied bevindt zich een OB-bodemserie. Dit zijn niet gekarteerde bodems omdat deze zich bevinden in een verharde of bebouwde zone. Er kan vanuit gegaan worden dat zich hier een voortzetting van de Aba0(b)- en Aba1-bodemserie bevindt.

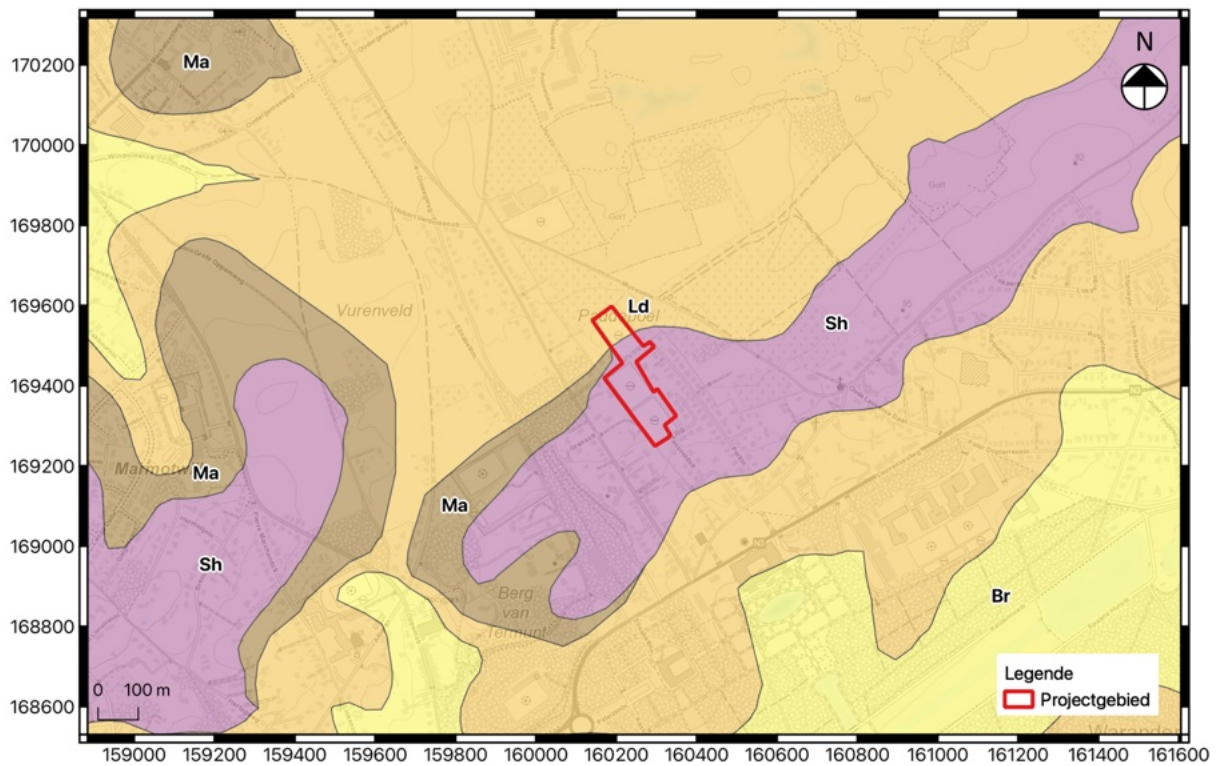

Fig. 1.13: Uittreksel uit de tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied.

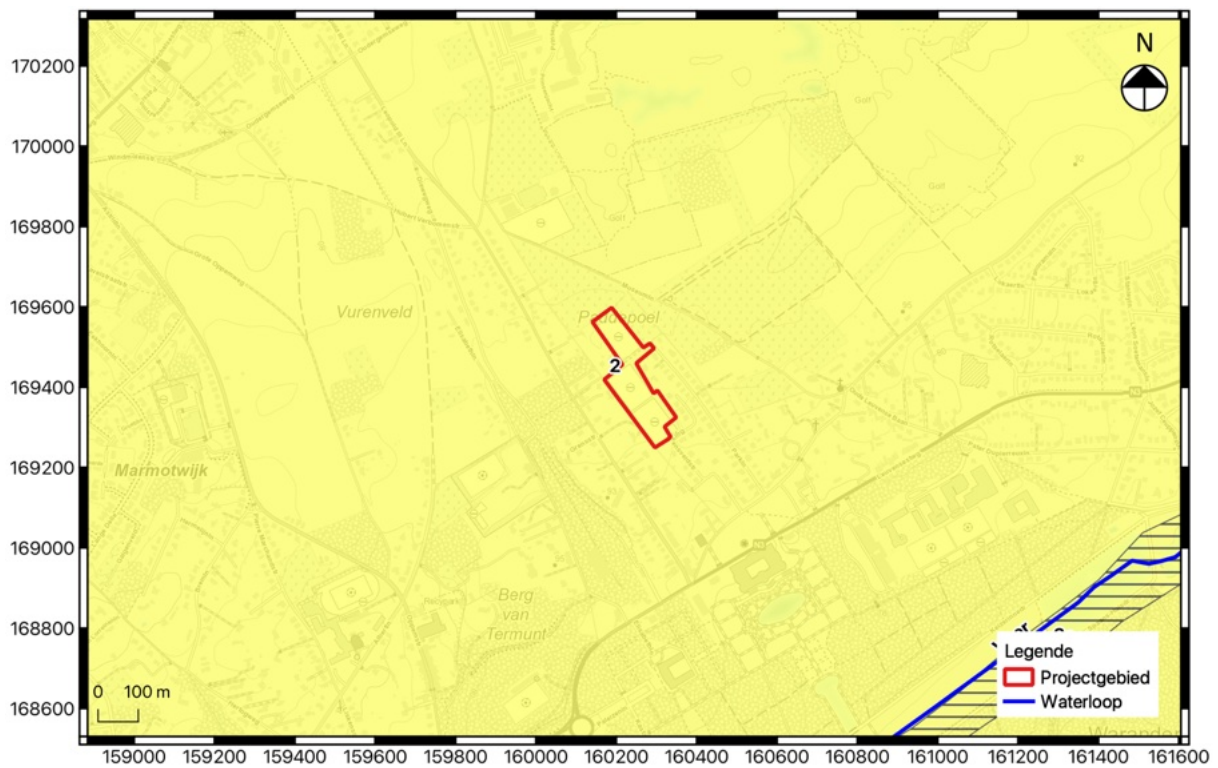

Fig. 1.14: Uittreksel uit de quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.15: Detail uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied.

1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied

Algemeen

De eerste vermelding van Tervuren komt voor in een werk van ca. 743-750, over het leven van de Luikse Bisschop Sint-Hubertus. Oorspronkelijk *Fura* geheten, vernoemd naar de ligging nabij de Voer, wordt vanaf de 18^e eeuw de gemeente vermeld als *Fura Ducum*, als verwijzing naar de woonplaats van de hertog. Later werd er 'ter' voorgevoegd als 'dorp ter Voer' wat zich uiteindelijk ontwikkelde tot Tervuren. Tervuren was een aantrekkelijke woonplaats voor hertogen, voornamelijk in de zomer en het jachtseizoen. Kort voor 1213 vestigde Hendrik I, hertog van Brabant zich hier in een burcht op de landtong. In 1782 werd het hertogelijk kasteel gesloopt in opdracht van Jozef II. De resten van het kasteel en het domein bevinden zich vandaag in het Warandepark.

Tegen het einde van de 19^e eeuw was Tervuren het centrum van de Wereldtentoonstelling waarbij Congolese dorpen werden nagebouwd en bevolkt. Dit leidde uiteindelijk tot de bouw van het Koloniaal Museum, nu het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, in 1905. In dezelfde periode wordt Tervuren een trekpleister voor gegoede families die de hoofdstad willen ontvluchten. De aanleg van de Tervurenlaan rechtstreeks naar Brussel en de doorgetrokken spoorlijn hielpen hierbij. Tot voordien was Tervuren grotendeels een landbouwgemeente. De gemeente zou zich geleidelijk aan ontwikkelen tot een woongemeente in de Brusselse omgeving.⁶

Cartografisch

De historische kaarten weerspiegelen het landelijke karakter dat Tervuren had voor de 20^e eeuw. Op deze kaarten blijft het projectgebied vrij van bebouwing en in gebruik als landbouwgrond (Fig. 1.10, Fig. 1.17, Fig. 1.18, Fig. 1.19, Fig. 1.20). Ook de topografische kaart van 1904 (Fig. 1.21) sluit hierbij aan. Vanaf de topografische kaart van 1939 (Fig. 1.22) wordt zichtbaar dat de omgeving meer bebouwd wordt, het projectgebied zelf blijft echter landbouwgrond. Verder is de weg tussen het noordelijk en het centraal gedeelte van het projectgebied af te lezen op de kaart. Tussen de luchtfoto's van 1947-1954 (Fig. 1.23) en van 1969-1979 (Fig. 1.24) is te zien dat het centrale gedeelte van het onderzoeksgebied in gebruik wordt genomen als voetbalveld. Daarbij worden op het noordelijk en zuidelijk gedeelte van perceel 10G bomen geplant. Van deze bomen is geen spoor meer te bemerken op de luchtfoto van 1979-1990 (Fig. 1.25). Vanaf deze luchtfoto is ook op het zuidelijke en het noordelijke deel een voetbalveld zichtbaar. Ergens tussen de luchtfoto van 1995 (Fig. 1.26) en die van 2000-2003 (Fig. 1.27) worden er in de noordoostelijke hoek van het projectgebied twee gebouwen gezet. Deze twee gebouwen alsook de voetbalnetten op de sportvelden zijn niet meer aanwezig op de luchtfoto uit 2022 (Fig. 1.28). Van de meest recente luchtfoto (Fig. 1.29) kan afgeleid worden dat de terreinen niet meer gebruikt worden als voetbalvelden.

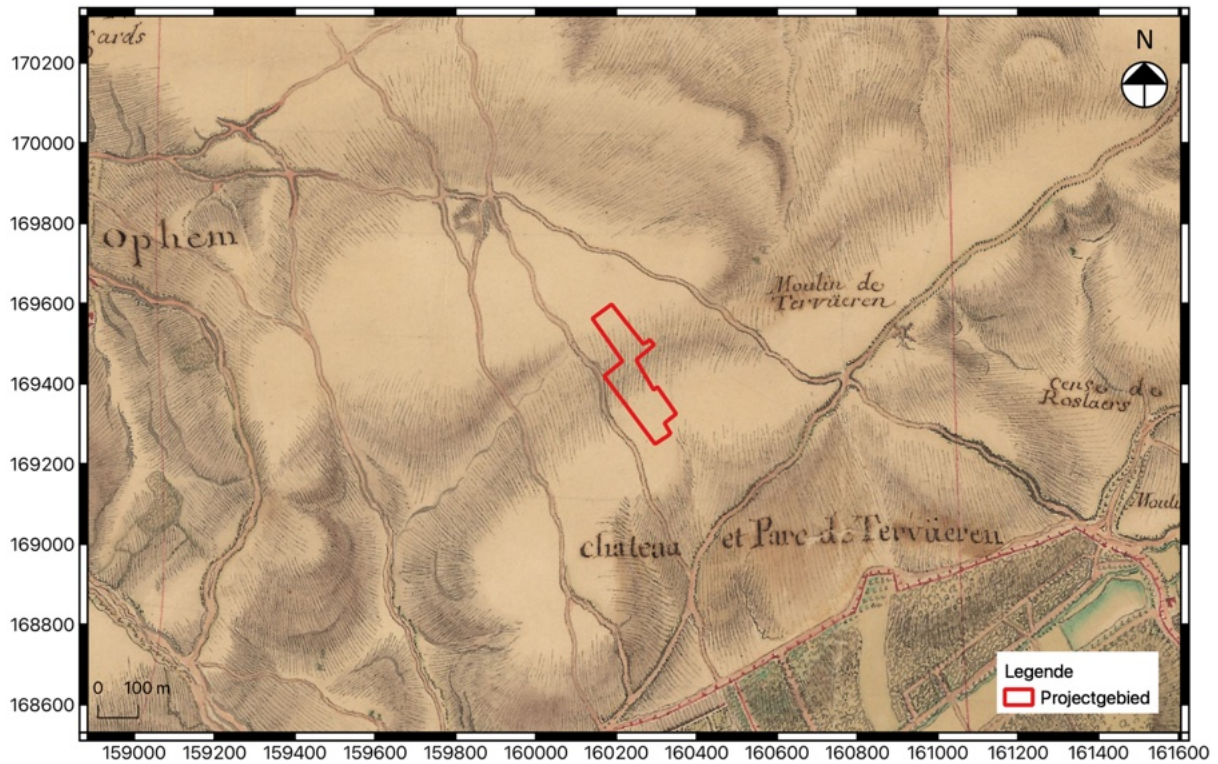

Fig. 1.16: Detail uit Villaretkart (1745-1748) met aanduiding van het project.

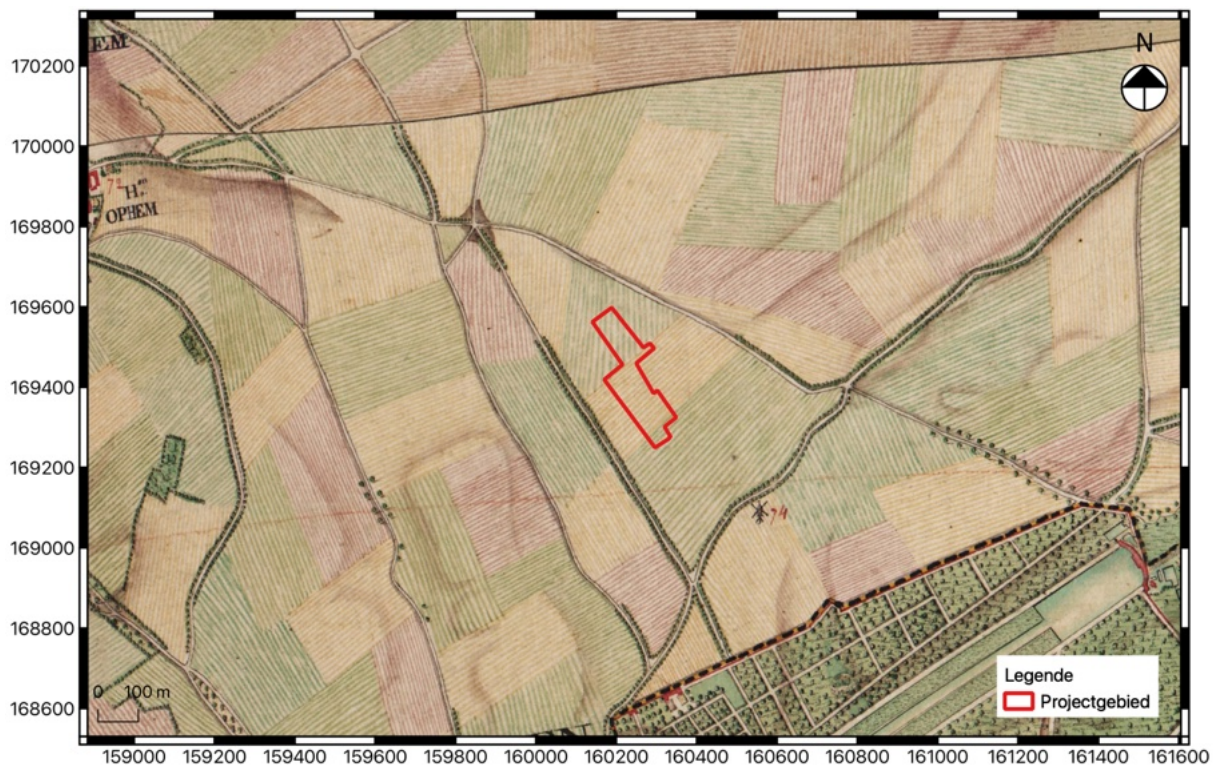

Fig. 1.17: Detail van de Ferrariskaart (ca. 1777) met aanduiding van het project.

Fig. 1.18: Detail van de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het project.

Fig. 1.19: Detail van de Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het project.

Fig. 1.20: Detail van de Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding van het project.

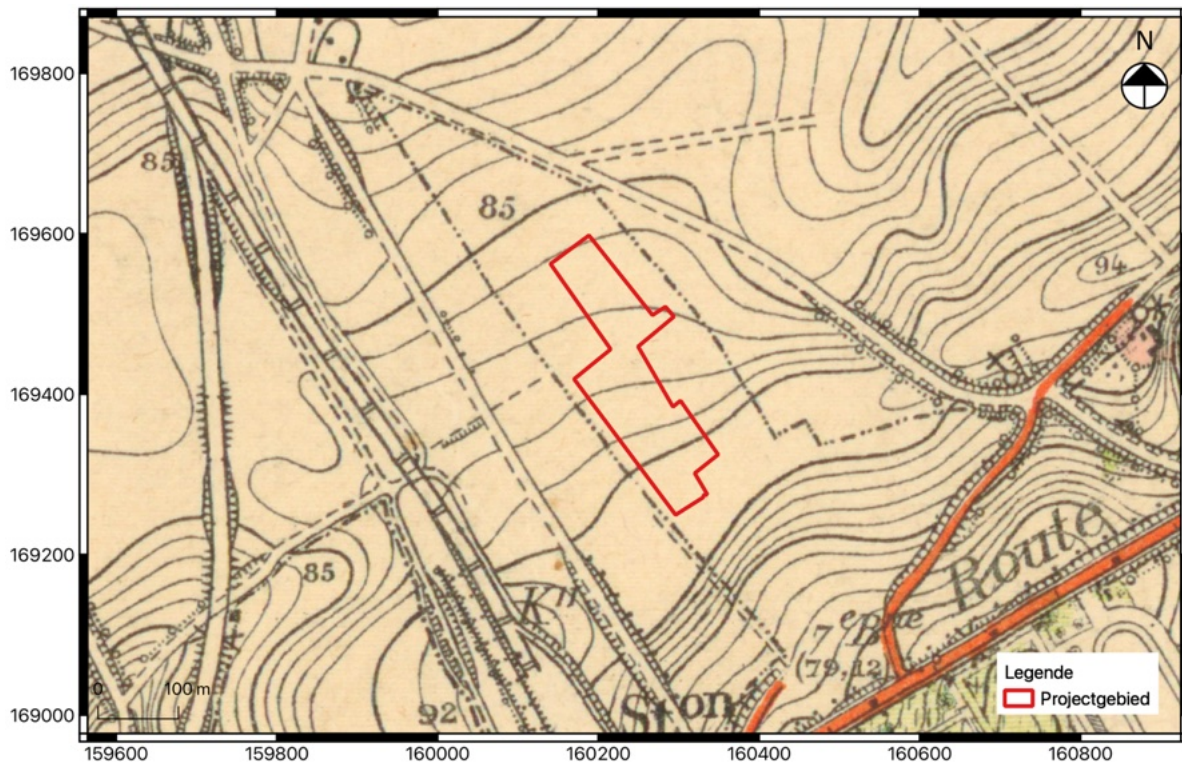

Fig. 1.21: Detail uit de topografische kaart van 1904 met aanduiding van het projectgebied.

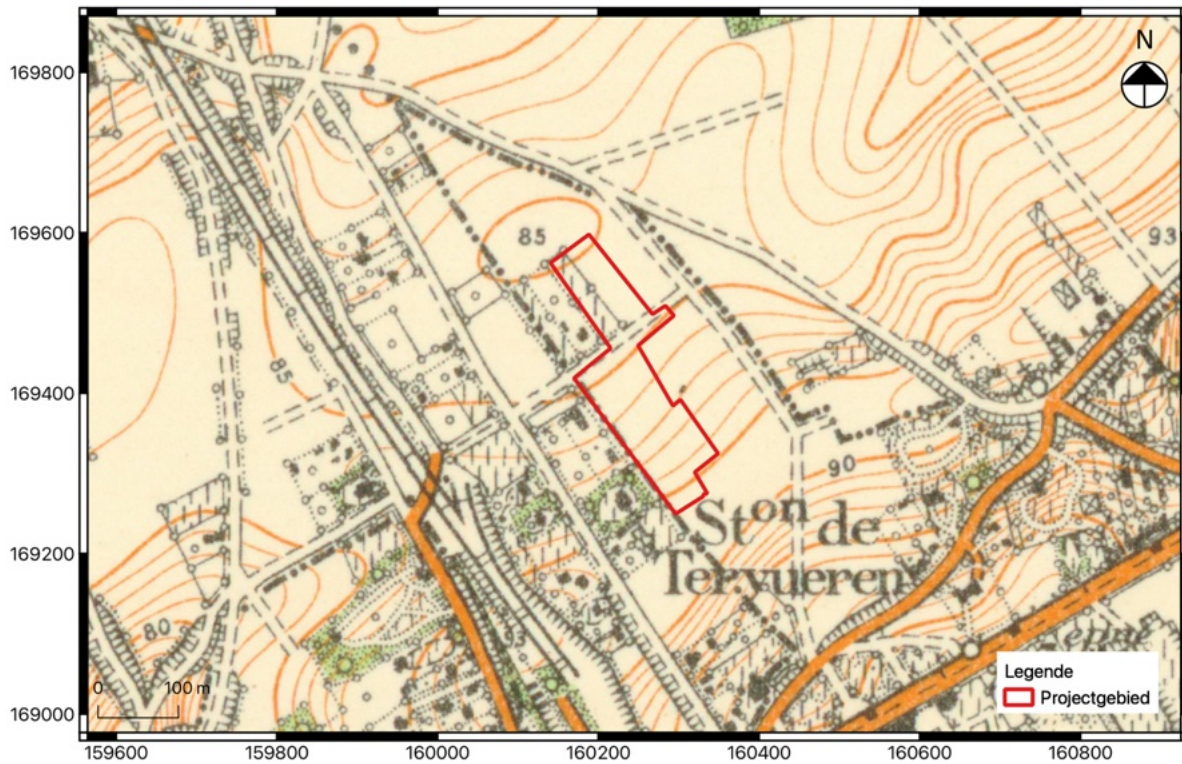

Fig. 1.22: Detail uit de topografische kaart van 1939 met aanduiding van het projectgebied.

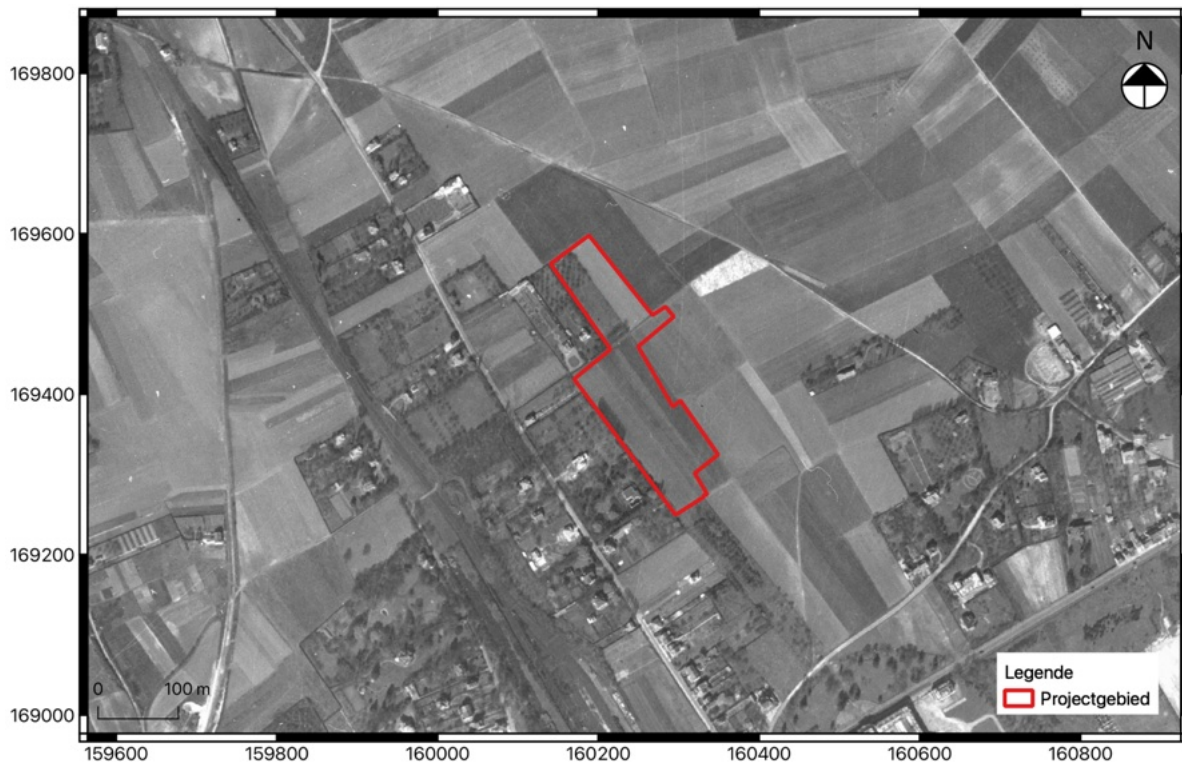

Fig. 1.23: Detail uit een luchtfoto van 1947-1954 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.24: Detail uit een luchtfoto van 1969-1979 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.25: Detail uit een luchtfoto van 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.26: Detail uit een luchtfoto van 1995 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.27: Detail uit een luchtfoto van 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.28: Detail uit een luchtfoto van 2022 met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.29: Detail uit de meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied.

1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied

Op basis van het historisch kaartmateriaal werd ten westen van het projectgebied een Frans militair kamp uit de 18^e eeuw gelokaliseerd (**CAI ID 212712**).⁸ Ten noorden van het projectgebied werd in 2016 een vooronderzoek uitgevoerd door ArcheoWorks (**CAI ID 212293**).⁹ Hierbij werden onder andere 13 vroegmiddeleeuwse houtskoolmeilers en resten van de 20^e-eeuwse hippodroom teruggevonden.¹⁰ Ten oosten (**CAI ID 208949**)¹¹ en ten zuidoosten (**CAI ID 212280**)¹² van het projectgebied zijn twee windmolens uit de 18^e eeuw gelokaliseerd op basis van een kaartstudie.

Ten noordwesten van het projectgebied werd recent in 2022 een archeologienota opgesteld door ArcheoWorks naar aanleiding van een verkaveling (**ID 22746**).¹³ Tijdens het vooronderzoek, dat plaatsvond in 2024, heeft ArcheoWorks recente sporen en enkele vondsten uit de nieuwste tijd aangetroffen.¹⁴ Ten zuiden hiervan werd een archeologienota opgesteld door ADEDE, in 2020, voor een terrein waar verbeteringswerken aan de parkeergelegenheid zouden plaatsvinden (**ID 14704**). Uit het landschappelijk booronderzoek werd geconcludeerd dat er in het onderzoeksgebied weinig potentieel tot kennisvermeerdering geldt, waardoor verder onderzoek niet geadviseerd werd.¹⁵ Rioleringswerken in het westen aansluitend op dit gebied gaven de aanleiding voor het opstellen van een archeologienota door VEC in 2019 (**ID 13251**).

De huidige verstoring van het wegtracé maakt het potentieel op archeologische kennisvermeerdering laag. Verder onderzoek werd niet nuttig geacht.¹⁶ Verder naar het oosten werd een archeologienota opgesteld in hetzelfde jaar door Ruben Willaert voor een gelijkaardig project langs een wegtracé (**ID 10582**). De geplande werken vallen binnen de huidige verstoringen waardoor de kans op kenniswinst bij verder onderzoek beperkt is.¹⁷

Ten zuiden van het projectgebied, ter hoogte van het Koninklijk museum voor Midden-Afrika, werd in 2017 een archeologienota opgesteld door ABO (**ID 5501**). Geplande rioleringswerken in de omgeving van het museum zouden de bodem verstoren. Door de reeds bestaande verstoring werd verder onderzoek niet geadviseerd.¹⁸ Ten noorden van deze zone werd in 2018 door hetzelfde bedrijf een archeologienota opgesteld naar aanleiding van de aanleg van een parking (**ID 7029**). Controleboringen

⁸ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/212712>

⁹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/212293>

¹⁰ Willems & Vanmontfort 2016.

¹¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/208949>

¹² <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/212280>

¹³ Robberechts 2022.

¹⁴ <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/30072>

¹⁵ Muller e.a. 2019.

¹⁶ Pape-Luijten 2019.

¹⁷ Willaert e.a. 2019.

¹⁸ Pelsmaekers 2017.

op het terrein wezen uit dat de bodem verstoord is, waardoor er geen potentieel op archeologische kenniswinst is.¹⁹

Ten oosten, op ca. 760 m, van het projectgebied werd in 2020 een archeologienota opgesteld door Robby Vervoort (ID 14515). Het verwijderen van bestaande verharding en de bouw van een restaurant met parking brengen eventueel archeologische resten in gevaar. Door de reeds aanwezige verstoringen werd het archeologisch potentieel laag ingeschat waardoor verder onderzoek niet geadviseerd werd.²⁰

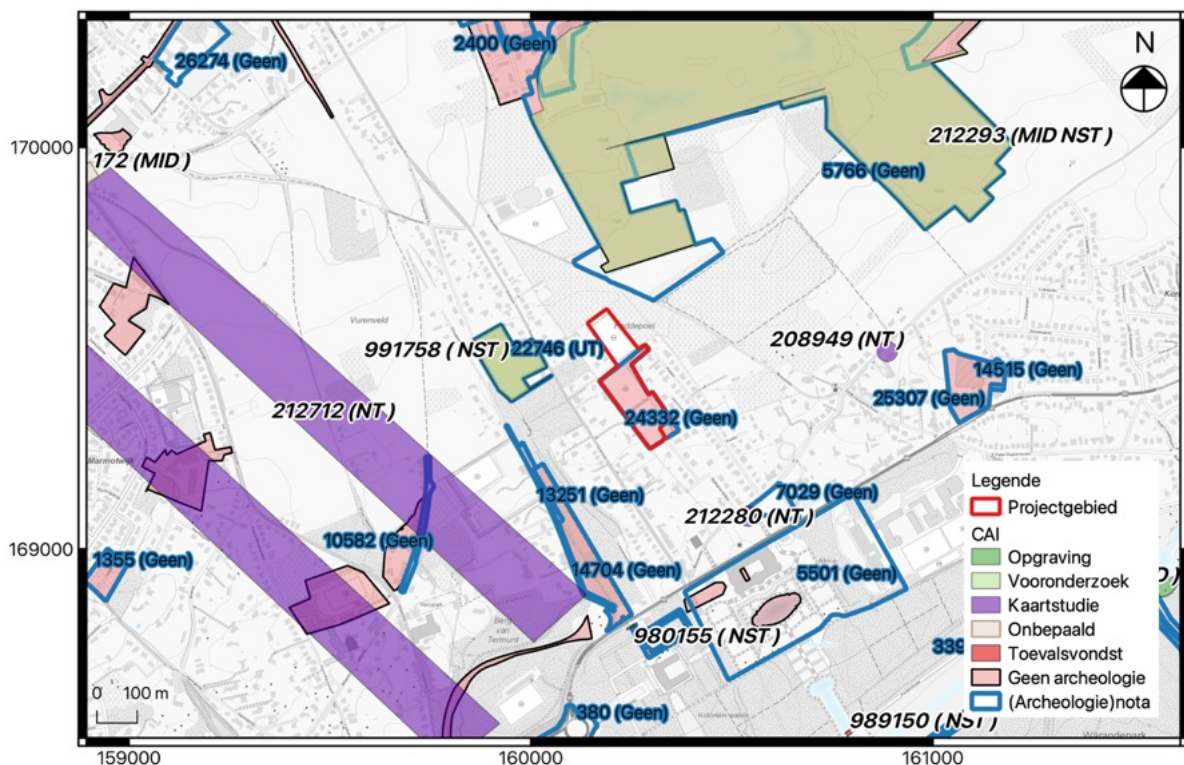

Fig. 1.30: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied.

1.2.4 Boringen door de Bodemkundige Dienst van België²¹

Op 30 september 2022 werden er in opdracht van de initiatiefnemer boringen uitgevoerd op een deel van het projectgebied, namelijk op de percelen 13A en 14A, door de Bodemkundige Dienst van België. Het gaat om 12 boringen die verspreid zijn over zowel het centrale als het zuidelijke voetbalveld (Fig. 1.31).

¹⁹ Pelsmaekers 2018.

²⁰ Vervoort 2020.

²¹ Claessens & Fonteyn 2022.

Volgens de bodemkaart wordt er in dit gedeelte van het onderzoeksgebied een kleirijke B-horizont verwacht, waarop het archeologisch vlak zich bevindt (Fig. 1.32). De waarneming van klei is echter volledig afwezig in de boorstalen. Het aangetroffen zand in boringen 1 en 2 (Fig. 1.11) kan op basis van de tertiaire geologische kaart toegeschreven worden aan de Formatie van Sint Huibrechts-Hern. De quartaire diktekaart toont namelijk dat de Formatie zich ter hoogte van het terrein op slechts ca. 1m diepte bevindt.

Dit wijst erop dat de B-horizont en dus het archeologisch vlak, niet bewaard bleef. Dit valt te verklaren door de eerder vermelde vergunningsaanvraag uit 1984 voor het wijzigen van het bodemreliëf. Hierbij werden het centrale en het zuidelijke sportveld waarschijnlijk afgegraven en/of opgehoogd waardoor het bodemarchief verstoord is. Enkel diepere sporen zoals waterputten kunnen mogelijk nog bewaard zijn, maar deze archeologische waarden zullen te versnipperd zijn door de hoge verstoringsgraad om kenniswinst te bevatten.

Er kan algemeen gesteld worden dat mogelijke archeologische waarden niet meer in zinvolle context voorkomen op het terrein. Het archeologisch potentieel en het potentieel op kenniswinst bij verder archeologisch onderzoek is bijgevolg zeer gering. Om die reden heeft het bureauonderzoek, dat opgesteld werd door Studiebureau Archeologie (2022), aanbevolen om het terrein te classificeren als GGA-zone.²²

Fig. 1.12: Situering van de boringen.²³

²² Claessens & Fonteyn 2022.

²³ Bodemkundige Dienst van België 2022.

Fig. 1.13: Schematische weergave van de uitgevoerde boringen.²⁴

²⁴ Bodemkundige Dienst van België 2022.

1.2.5 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

In de omgeving werden reeds verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. De gegevens uit het bureauonderzoek wijzen erop dat het projectgebied gelegen is in een interessant en relevant archeologisch gebied. Het potentieel op artefactenvindplaatsen uit de steentijd is eerder laag, aangezien het terrein zich niet in een gradiëntzone in de buurt van open water bevindt. In principe is er wel potentieel op (pre)historische grondsporensites. Archeologisch onderzoek in de omgeving toont de aanwezigheid van mensen aan in de middeleeuwen. Vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw kan op het historisch kaartmateriaal de evolutie van de omgeving gevolgd worden. Hieruit blijkt dat het projectgebied niet bebouwd is geweest tot de ontwikkeling van de sportvelden, waardoor het theoretische potentieel voor de nieuwe en nieuwste tijd eerder laag ligt.

Hierbij moet echter de kanttekening gemaakt worden dat bij de aanleg van de voetbalvelden in de jaren 80 de bodemopbouw gewijzigd werd, zoals vermeld in de vergunningsaanvraag uit 1984. Daarbij tonen de boringen ten zuiden van Paddepoel, uitgevoerd door de Bodemkundige Dienst van België, aan dat er een afwezigheid is van klei in de stalen. Hieruit kan worden afgeleid dat het archeologische vlak niet bewaard is of de archeologische waarden te beperkt zijn om een representatief beeld te vormen. Het terrein ten zuiden van de verharde weg werd in het kader van een eerdere vergunningsaanvraag daarom opgenomen op de GGA-kaart.

Op het noordelijk deelgebied (lot 22, percelen 9A en 10G) werd nog geen bodemkundig onderzoek uitgevoerd. Ook hier was echter eveneens een voetbalveld, wat mogelijk kan betekenen dat de bodem ook hier verstoord is. Omdat dit niet met zekerheid kan worden aangetoond, zal er een landschappelijk bodemonderzoek worden uitgevoerd. Dit om na te gaan of lot 22 mee op de GGA-kaart kan worden opgenomen.

1.2.6 Synthese

De gemeente Tervuren plant een verkavelingsvergunning om vijf percelen aan de Parklaan tot 22 loten te verkavelen. In het centraal en zuidelijk gedeelte van het projectgebied worden 20 eengezinswoningen ingepland. Deze zone werd reeds geclassificeerd als GGA-zone. Het noordelijke deel zal groenzone blijven. De bodemopbouw is hier niet gekend.

Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?

Neen. Een deel van het terrein werd reeds op de GGA-kaart geplaatst. Op het noordelijke deel (lot 22) kunnen wel nog archeologische waarden voorkomen.

Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?

Niet bekend.

Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?

Verder onderzoek binnen het projectgebied kan bijdragen aan een beter begrip van de bewoningsevolutie rond Tervuren.

Moeten er bijkomende maatregelen genomen worden omwille van eventuele aanwezige sites?

Niet van toepassing.

Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.

In eerste instantie dient er landschappelijk bodemonderzoek plaats te vinden op het noordelijke deel (lot 22). Dit om na te gaan of lot 22 ook op de kaart GGA kan worden opgenomen.

Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Of een behoud in situ mogelijk is, zal pas duidelijk worden na uitvoering van het landschappelijk bodemonderzoek.

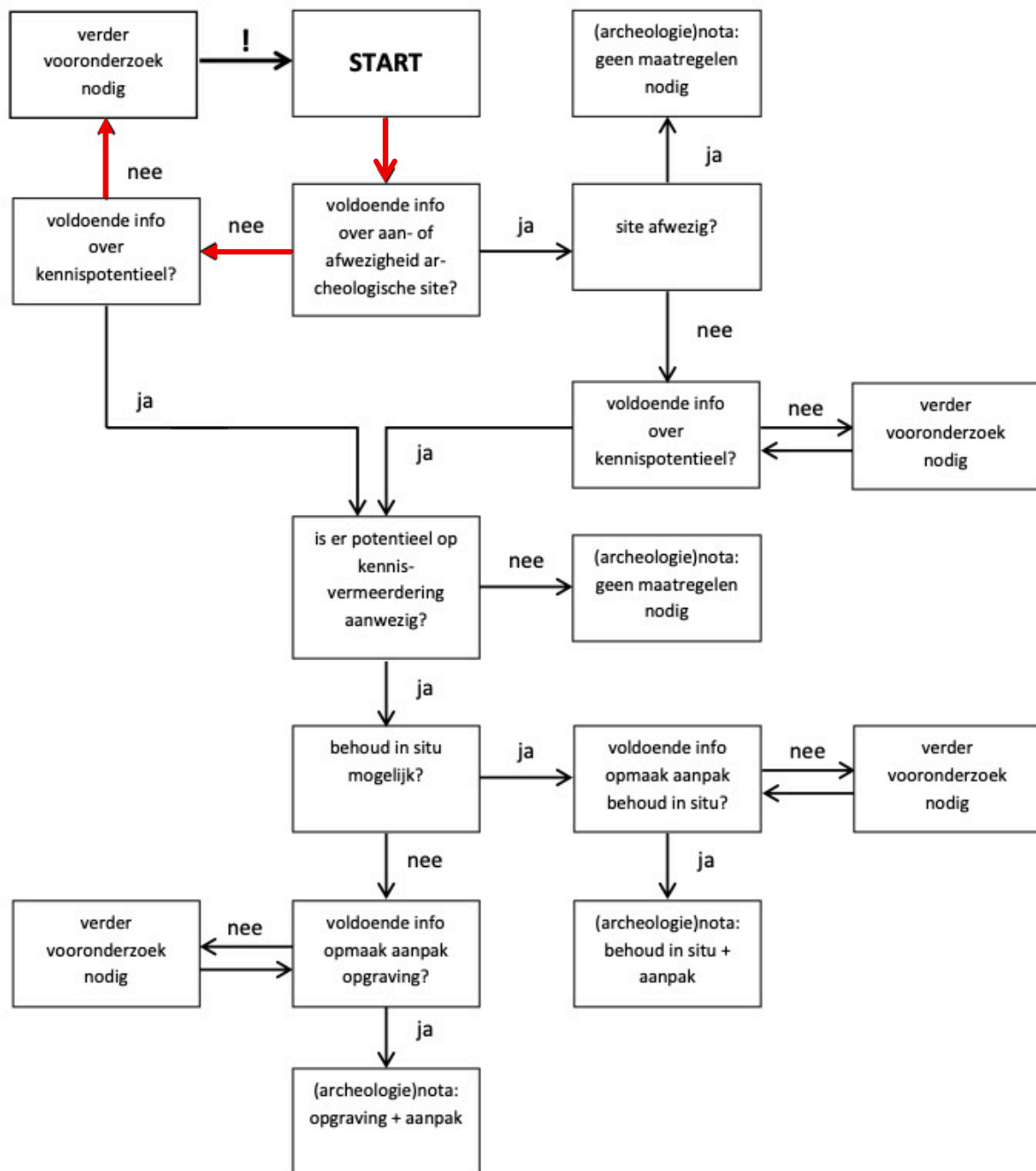

Fig. 1.14: Procesverloop gevisualiseerd binnen de beslissingsboom bij de afweging over de noodzaak tot verder archeologisch onderzoek.²⁵

²⁵ Code Goede Praktijk 4.0, hoofdstuk 5.2.

Bibliografie

Literatuur

ANTROP M., VAN EETVELDE V., JANSENS J., MARTENS I. & VAN DAMME S. 2002. "Traditionele Landschappen Vlaanderen – overzicht". Universiteit Gent, Gent.

BODEMKUNDIGE DIENST VAN BELGIË 2022. "Boorstaten van Project PMGTS22626." Bodemkundige Dienst van België, Heverlee.

CLAESSENS, S., EN FONTEYN A. 2022. "Archeologienota: De verkaveling aan de Parklaan te Tervuren". Studiebureau Archeologie bv, Tienen.

MULLER O., VAN WETTER S., VRANCKEN J. 2019. "Archeologienota Mobipunt Leuvensesteenweg WEZEMBEEK-OPPEM." ADEDE, Gent.

PAPE-LUIJTEN B. 2019. "Elisabethlaan, Tervuren (gemeentes Tervuren en Wezembeek-Oppem). Een archeologienota." VEC, Geel.

PELSMAEKERS S. 2017. "Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan het Koninklijk Museum voor Midden- Afrika te Tervuren (Vlaams-Brabant)." ABO, Aartselaar.

PELSMAEKERS S. 2018. "Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Museumlaan en de Leuvensesteenweg te Tervuren (Vlaams-Brabant)." ABO, Aartselaar.

ROBBERECHTS B. 2022. "Archeologienota Wezembeek-Oppem Grensstraat-Dieweg." ArcheoWorks, Heverlee.

VERVOORT R. 2020. "Archeologienota: Leuvensesteenweg, Tervuren (prov. Vlaams-Brabant)." Robby Vervoort, Borgerhout.

WILLAERT A., VAN GOIDSENHOVEN W., THYS C. 2019. "Albertlaan (Wezembeek-Oppem, Vlaams-Brabant)." Ruben Willaert, Sint-Michiels Brugge.

WILLEMS M., VANMONTFORT B. 2016. "Sterrebeek Hippodroom. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem." ArcheoWorks, Heverlee.

Websites

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

<https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

www.agiv.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be